Prehistoria

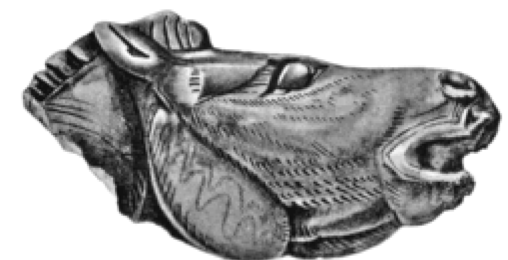
A **Prehistoria** (d'o latín *præ*, antis de, y o griego ιστορία, historia) ye un periodo historico, definito como o periodo entre l'aparición d'a Humanidat y l'aparición d'a escritura, quan se dentraría en a Historia. Sindembargo, ista definición ye asobén obchecto de descusions por a sciencia que en fa o suyo estudeyo, a Prehistoria, clamata igual que l'obchecto d'estudeyo.



O dolmen de Santilena, en Biescas (Alto Galligo, Uesca, Aragón).

L'orichen d'o termin ye quan Paul Tournal inventó a parola *Pré-historique* ta referir-se a troballas arqueolochicas que heba feito en espelungas en a rechión d'Occitania. Esdevenió una parola popular en francés arredol d'os anyos 1830 ta fer referencia a o periodo historico d'antis d'a escritura, y apareix en anglés, emplegato por Daniel Wilson, en 1851, ta escampar-se dimpués por atras luengas.

Contenius



Escultura d'un caballo en una piedra en o chacimiento arqueolochico de Mas d'Azil (Occitania).

Problematica d'a suya definición

A definición clasica d'a Prehistoria tien problemas, no nomás con os criterios ta fixar a calendata d'o suyo prencipio y a suya fin, sino tamién ta marcar as mugas internas d'os suyos periodos.



Stonehenge, en Anglaterra, d'o periodo Neolitico, fa 4.500-4.000 anyadas.

Os alazetz d'a Prehistoria

Seguntes a definición clasica d'a Prehistoria, ista prencipia con l'aparición de l'hombre. Sindembargo, no bi ha una calendata concreta ta marcar a suya aparición, o que ye conseqüencia d'una panda evolución de l'hombre ta plegar en o chenero *homo* dende un indeterminato miembro d'a familia d'os *hominidae*. As calendatas son variables seguntes cada investigador, en función d'os criterios emplegatos, de carácter antropolochico u mesmo filosofico.

O final d'a Prehistoria



Lucy, un fósil muit completo d'un *Australopithecus afarensis* descubierto en Etiopia en 1974.

Tradicionament o final d'a Prehistoria esdevenió con l'aparición d'a escritura, pero dende un punt de vista cronolochico no esdevinió a o mesmo tiempo en todas as rechions. En Echipto ye aceptau a suya fin en l'anyo 3200 aC d'alto u baixo mientres que a Nova Guinea no esdevendría o suyo fin dica l'anyo 1900, por o que os suyos limites no son gaire claros.

Antiparti bi ha qui esfensa una atra definición, con criterios economicos y sociales en cuentas de cronolochicos por o que a fin d'a prehistoria esdevendria quan a sociedat prencipia a fer una estructuración jerarquizada, modificacions d'habitats, aglomeración urbana y estructuras administrativas entre d'atros cambios. Seguntes istos no tién garra lochica estudiar os incas y mexicas en America, o Imperio de Ghana o Gran Zimbabue en Africa u o Imperio Khmer en Asia aintro a prehistoria nomás por a ausencia de textos escritos quan os suyos repuis contrimuestran un gran desembolique d'a suya sociedat.

Periodos d'a Prehistoria

A prehistoria ye un periodo muit extenso, y bi ha controversias con a suya destribución en periodos, a divisiòn mas aceptada tradicionalment la divide en tres edats:

1. Edat de piedra, subdividida en dos periodos:
    1. Paleolitico.
    2. Neolitico.
2. Edat de bronze.
3. Edat de fierro.

Tamién ye frequent ista atra división:

1. Edat de piedra, subdividida en dos periodos:
    1. Paleolitico.
    2. Neolitico.
2. Edat d'os metals, subdividida en dos periodos:
    1. Calcolitico u edat de l'Arambre.
    2. Edat de bronze.
    3. Edat de fierro.

Se veiga tamién

- Arqueolochía.
- Evolución de l'hombre.
- Historia.
- Paleoantropolochía.

- Prehistoria (sciencia).

Vinclos externos

- Se veigan as imáchens de Commons sobre **a Prehistoria**.
- **(ca)** Departamento de prehistoria d'a Universidat Autonoma de Barcelona. (http://www.uab.es/servlet/Satellite/departament-de-prehistoria-1251787583178.html)
- **(es)** Revista *Trabajos de prehistoria* d'o CSIC. (http://tp.revistas.csic.es/index.php/tp)